

RIIGIKOGU LIIKME KIRJALIK KÜSIMUS

Regionaal- ja põllumajandusminister

Kuupäev digiallkirjas

Hendrik Johannes Terrasele

PRIA poolt maa kasutusõigust tõendavate dokumentide ja pangakonto väljavõtete nõudmise kohta

Austatud minister

Põllumajandustootjatelt on meieni jõudnud teave, et Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA) on 2026. aasta toetuste kontrollimise käigus tavapärasest ulatuslikumalt nõudnud taotlejatelt maa kasutusõigust tõendavate dokumentide, sealhulgas kirjalike rendilepingute esitamist. Samuti on teatatud juhtumitest, kus taotlejatelt on nõutud pangakonto väljavõtteid.

Maa kasutusõiguse kontrollimise vajadus on põhimõtteliselt arusaadav. Toetust peab saama isik, kellel on toetusluse maa kasutamiseks õiguslik alus. Eriti põhjendatud on täiendavate tõendite küsimine olukorras, kus samale põllumassiivile või maatükile taotleb toetust mitu isikut, maaomanik on teatanud maa loata kasutamisest, registriandmetes esineb vastuolu või PRIA-l on muu konkreetne põhjus kahelda taotleja kasutusõiguses.

Samas tõusetub küsimus kontrolli ulatusest ja proportsionaalsusest olukorras, kus dokumente nõutakse ilma konkreetse vastuolu, vaidluse või muu riskiindikaatorita.

PRIA ise on 24. juulil 2026 avaldatud selgitustes kinnitanud, et eraomandis oleva põllumajandusmaa rendileping võib olla nii kirjalik kui ka suuline. Suulise rendilepingu olemasolu võib PRIA enda selgituse kohaselt tõendada muu hulgas maaomaniku kinnituse või muu tõendiga. Seega ei tulene eraomandis oleva põllumajandusmaa kasutamise puhul üldist nõuet, et kasutusõiguse aluseks olev rendileping peab tingimata olema kirjalikus vormis.

Ka võlaõigusseaduse põllumajanduslikku rendilepingut reguleerivad sätted ei kehtesta rendilepingu sõlmimisele üldist kirjaliku vormi nõuet. Kirjalikku taasesitamist võimaldav vorm on seaduses eraldi ette nähtud näiteks põllumajandusliku rendilepingu ülesütlemisele.

PRIA-l on ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse ning teiste õigusaktide alusel ulatuslik kontrollipädevus. Kontrollipädevuse olemasolu ei tähenda siiski, et menetlusosaliselt võib igas olukorras nõuda kõiki dokumente, mis võiksid teoreetiliselt kontrolli hõlbustada. Riigikohtu halduskolleegium on 28. mai 2021. aasta otsuses kohtuasjas nr 3-18-1511/30 käsitlenud PRIA õigust dokumentide nõudmiseks ning rõhutanud sellise teabenõude põhjendatuse ja proportsionaalsuse nõuet.

Eriti intensiivse sekkumisega on tegemist pangakonto väljavõtte nõudmisel. Pangakonto väljavõtte võib sisaldada suurel hulgal kontrolli eesmärgiga mitteseotud teavet isiku majanduslike suhete, lepingupartnerite ja eraelu kohta. Õiguskantsler on 8. juuli 2026. aasta seisukohas küll teise haldusvaldkonna kohta rõhutanud, et täieliku ja filtreerimata pangakonto väljavõtte nõudmine on oluline eraelu riive ning juhul, kui menetluse eesmärki on võimalik saavutada konkreetset makset või asjaolu tõendava dokumendiga, tuleb eelistada vähem riivavat abinõu. Sama proportsionaalsuse ja minimaalsuse põhimõte on oluline ka PRIA menetlustes.

Eeltoodust tulenevalt palun Teil vastata järgmistele küsimustele:

1. Kui paljudelt põllumajandustoetuste taotlejatelt on PRIA 2026. aastal kirjaliku küsimuse esitamise kuupäeva seisuga nõudnud täiendavaid tõendeid põllumajandusmaa kasutusõiguse kohta? Palun esitada andmed **maakondade kaupa, lähtudes kontrollitud põllumajandusmaa asukohast**, ning võimalusel eraldi taotlejate arvu, kontrollitud põldude või maatükkide arvu ja kontrolliga hõlmatud hektarite arvu kohta.

2. Palun jaotada eelmises küsimuses nimetatud juhtumid kontrolli põhjuse järgi vähemalt järgmistesse rühmadesse:

- samale maale on toetust taotlenud mitu isikut;
- maaomanik või muu isik on esitanud kaebuse või teate;
- PRIA või muu registri andmetes on tuvastatud vastuolu;
- taotleja on sattunud juhuvalimisse;
- taotleja on sattunud riskipõhisesse valimisse;
- muu alus.

Palun näidata iga rühma kohta taotlejate arv ja võimalusel kontrollitud hektarite arv maakondade kaupa.

3. Millisel õiguslikul alusel ning millise metoodika järgi moodustatakse maa kasutusõiguse kontrollimise valim? Kui suur osa 2026. aasta maa kasutusõiguse kontrollidest on olnud juhuvalimil põhinevad ja kui suur osa riskipõhised? Millised on riskipõhisesse kontrolli valimise kriteeriumid?

4. Kui paljudel juhtudel on PRIA 2026. aastal nõudnud taotlejalt konkreetset **kirjaliku rendi- või muu maakasutuslepingu esitamist**? Palun esitada andmed maakondade kaupa. Kui taotlejal oli maaomanikuga kehtiv suuline kokkulepe, kas ja kuidas teavitati teda võimalusest tõendada kasutusõigust maaomaniku kinnituse või muu tõendiga?

5. Kuidas on kirjaliku lepingu nõudmine kooskõlas PRIA enda 2026. aasta avalike selgitustega, mille kohaselt võib eraomandis oleva maa rendileping olla ka suuline? Kas PRIA ametnikele on antud juhised, mille kohaselt tuleb esmalt nõuda kirjalikku lepingut, või peab ametnik igal üksikjuhul aktsepteerima ka muid õiguspäraseid kasutusõiguse tõendeid?

6. Kui mitmel juhul on aastatel **2023, 2024, 2025 ja 2026** PRIA kontrollinud maa kasutusõigust ning kui mitmel juhul on selleks nõutud rendi- või muid maakasutuslepinguid? Palun esitada aastate võrdlus ning võimaluse korral andmed maakondade kaupa. Millest tuleneb maa kasutusõiguse kontrollimisega seotud pöördumiste ja küsimuste sagenemine 2026. aastal, millele PRIA on ka ise oma avalikus teavituses viidanud?

7. Palun nimetada täpselt õigusnormid – seaduse, määruse ja vajaduse korral Euroopa Liidu õigusakti sätted –, millele tuginedes on PRIA-l õigus nõuda:

- a) maa kasutusõiguse tõendamist;
- b) kirjaliku rendilepingu esitamist olukorras, kus eraõiguslik rendileping võib kehtivalt olla sõlmitud suuliselt;
- c) pangakonto väljavõtte esitamist maa kasutusõiguse või pindalatoetuse nõuete kontrollimiseks.

Palun selgitada iga nimetatud õigusnormi puhul ka seda, millise konkreetse asjaolu tõendamiseks seda rakendatakse.

8. Kui paljudelt pindala- või maa kasutusõigusega seotud toetuste taotlejalt on PRIA 2026. aastal nõudnud **pangakonto väljavõtet**? Palun esitada andmed maakondade kaupa ning eristada juhtumid, kus nõuti:

- a) konkreetset makset tõendavat väljavõtet või maksekorraldust;
- b) piiratud ajavahemiku konto väljavõtet;
- c) täielikku või filtreerimata pangakonto väljavõtet.

Palun märkida ka, millise ajavahemiku kohta on konto väljavõtteid tüüpiliselt nõutud.

9. Millist asjaolu peab pangakonto väljavõte maa kasutusõiguse kontrollimisel tõendama? Kui eesmärk on näiteks kontrollida renditasu maksmist, siis miks ei piisa konkreetse rendimakse maksekorraldusest, väljavõtte vastavast reast, maaomaniku kinnitusest või muust sama asjaolu tõendavast dokumendist?

10. Millistel juhtudel peab PRIA põhjendatuks täieliku või filtreerimata pangakonto väljavõtte nõudmist? Kuidas hinnatakse enne sellise nõude esitamist selle vajalikkust ja proportsionaalsust ning kas taotlejal on õigus kontrolli eesmärgiga mitteseotud tehingud ja andmed konto väljavõttelt kinni katta?

11. Kuidas on pangakonto väljavõtete kogumisel tagatud isikuandmete kaitse üldmäärusest tulenev andmete minimaalsuse põhimõte? Kui kaua selliseid väljavõtteid PRIA säilitab, kellel on neile juurdepääs ning kuidas tagatakse, et kontrolli eesmärgiga mitteseotud andmeid ei kasutata muul eesmärgil?

12. Kas PRIA-l on 2026. aasta maa kasutusõiguse kontrollide kohta olemas sisemine juhend, kontrollimetoodika, tööjuhised või muu dokument, milles on sätestatud:

- kontrollitavate taotlejate valimise alused;
- nõutavate dokumentide loetelu;
- kirjaliku ja suulise rendilepingu tõendamise kord;
- pangakonto väljavõtete nõudmise tingimused;
- ametniku kaalutlusõiguse ja proportsionaalsuse hindamise põhimõtted?

Kui selline dokument on olemas, palun märkida, millal ja kelle poolt see kinnitati ning kas Regionaal- ja Põllumajandusministeerium on hinnanud selle vastavust seadustele ja Riigikohtu praktikale. Palun võimalusel lisada vastusele nimetatud juhend või selle avalik osa.

13. Kui põllumajandustootja ei soovi esitada PRIA-le kogu pangakonto väljavõtet, kuid esitab kontrollitava asjaolu kohta konkreetse ja piisava alternatiivse tõendi, kas PRIA käsitab seda kontrollile kaasaaitamise kohustuse rikkumisena? Kas sellisel juhul võib toetuse maksmisest keelduda või toetust vähendada ning millisele õigusnormile selline otsus tugineks?

14. Kas peate praegust PRIA praktikat maa kasutusõigust tõendavate dokumentide ja pangakonto väljavõtete küsimisel piisavalt selgeks, ühetaoliseks ja proportsionaalseks? Kas peate vajalikuks anda PRIA-le täiendavad juhised, et põllumajandustootjatelt nõutaks üksnes konkreetse kontrolli eesmärgi saavutamiseks vajalikke dokumente ning et taotlejale selgitataks iga nõude puhul selle õiguslikku alust, eesmärki ja võimalikke vähem koormavaid tõendamisviise?

Lugupidamisega

Rain Epler

Riigikogu liige

Rain.epler@riigikogu.ee

Arvo Aller

Riigikogu aseesimees

Arvo.aller@riigikogu.ee